

**Co-funded by
the European Union**

**AKTIVAČNÝ SCENÁR LEKCIE
vypracovaný v rámci projektu
„INOVÁCIE V ŠKOLSKEJ VÝCHOVE“**

TÉMA:

**Ako overiť zdroj informácie? Praktické nástroje a stratégie
verifikácie
(Hodnotenie dôveryhodnosti mediálnych materiálov a autorov)**

1. Ciele hodiny

Žiak:

- rozumie, prečo je overovanie zdroja kľúčové v boji s dezinformáciou,
- dokáže určiť znaky dôveryhodného a nedôveryhodného zdroja informácií,
- pozná praktické nástroje na overovanie obsahu na internete (PL, CZ, SK, EÚ),
- cvičí analýzu zdrojov na konkrétnych príkladoch,
- rozvíja schopnosť kritického myslenia a prijímania vedomých rozhodnutí.

2. Cieľová skupina

Žiaci základných škôl

3. Metódy vyučovania

- Brainstorming
- Mini-prednáška
- Skupinová práca
- Moderovaná diskusia
- Praktické cvičenie s tabuľkou analýzy zdroja

**Co-funded by
the European Union**

4. Učebné pomôcky / zdroj

- Projektor alebo interaktívna tabuľa
- Karty s nadpismi z internetu (2 dôveryhodné, 2 pochybné)
- Infografika: „5 otázok k zdroju“ (Kto? Čo? Odkiaľ? Kedy? Prečo?)
- Zoznam fact-checkingových nástrojov:
 - o Poľsko: Demagog.org.pl, Konkret24
 - o Česko: Manipulátori.cz, Demagog.cz
 - o Slovensko: Demagog.sk, Infosecurity.sk
 - o EÚ: EUvsDisinfo.eu, EDMO.eu

5. Priebeh hodiny (45 min)

1. Úvod – možno dôverovať každému zdroju? (5 min)

Forma: brainstorming + krátke doplnenie učiteľa

Priebeh:

Učiteľ iniciuje rozhovor a kladie otázky:

- Je každá informácia na internete pravdivá a overená?
- Zvyšuje popularita stránky alebo počet lajkov dôveryhodnosť zdroja?
- Znamená fakt, že správa je v novinách, televízii alebo na sociálnej sieti, že jej môžeme bezvýhradne dôverovať?
- Ako často autori uvádzajú svoje údaje, zdroje faktov, odkazy na výskumy či oficiálne dokumenty?

Žiaci uvádzajú svoje skúsenosti (napr. keď narazili na falošnú alebo pochybnú informáciu). Učiteľ zapisuje na tabuľu zoznam „znakov dôveryhodného“ a „podozrivého“ zdroja.

Informačné poznámky (pre učiteľa alebo pre triedu):

Nie všetky zdroje informácií sú dôveryhodné. Kritériá hodnotenia:

1. Autor a zodpovednosť za obsah

- Dôveryhodný zdroj je podpísaný menom autora alebo inštitúciou.
- Anonymný autor môže znamenať nízku dôveryhodnosť.

2. Dôkazy a fakty

- Pravdivé informácie sú podložené dokumentmi, výskumami, štatistikami alebo expertmi.
- Falošné zdroje často uvádzajú „tajné dokumenty“ alebo „anonymných informátorov“.

3. Možnosť overenia

- Dôveryhodné správy možno potvrdiť v iných nezávislých médiách alebo na oficiálnych stránkach inštitúcií.

**Co-funded by
the European Union**

- Ak šokujúcu správu uvádza iba jeden zdroj – varovný signál.
- 4. **Štýl a jazyk**
 - Profesionálne zdroje používajú vecný, neutrálny jazyk.
 - Falošné často využívajú emocionálne titulky a výkričníky („Šok!“, „Katastrofa!“).
- 5. **Cieľ publikácie**
 - Dôveryhodné zdroje informujú a vzdelávajú.
 - Pochybne chcú vyvolať emócie, chaos, alebo získať kliknutia.

2. Definície a príklady (10 min)

Forma: mini-prednáška + ústny kvíz

Definície (na diskusiu so žiakmi):

1. Zdroj informácie

Osoba, inštitúcia, médium (noviny, portál, organizácia).

- Primárny zdroj: vedecká správa, oficiálne vyhlásenie, rozhovor s expertom.
- Sekundárny zdroj: článok založený na cudzom reporte alebo fáma zo sociálnej siete.

2. Dôveryhodný zdroj

- Podpísaný menom alebo inštitúciou.
- Uvádza fakty podložené dôkazmi.
- Overiteľný v iných zdrojoch.
- Transparentný, neukrýva cieľ.
- Nevyužíva manipuláciu emóciami.

Príklady: WHO, oficiálne vyhlásenia ministerstiev, fact-checkingové portály.

3. Podozrivý zdroj

- Anonymný autor alebo bez údajov.
- Odkazy na „tajné dokumenty“ bez dôkazov.
- Sensacionalistický jazyk, výkričníky.
- Nemožno overiť v iných médiách.
- Publikuje konšpirácie alebo fámy.

Varovný signál: ak je správa príliš šokujúca a nikde inde sa nepotvrdila.

4. Fact-checking

Proces overovania pravdivosti pomocou:

- nezávislých portálov (Demagog, EUvsDisinfo, Manipulátori.cz, Demagog.sk),

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

- oficiálnych stránok (WHO, Eurostat, EK),
- vedeckých správ a databáz.

Cieľ: oddeliť pravdu od klamstva.

Príklady pre kvíz:

1. „WHO vydalo správu o očkovaní – dostupná na oficiálnej stránke.“ → dôveryhodné.
2. „Anonýmny lekár tvrdí, že vakcíny sú jed – vlády klamú!“ → podozrivé.
3. „Eurostat publikuje údaje o inflácii v EÚ.“ → dôveryhodné.
4. „Tajné dokumenty dokazujú, že EÚ zruší hotovosť v roku 2025.“ → podozrivé.

3. Cvičenie – overujeme zdroje (15 min)

Cieľ:

- Uvedomiť si, že nie každá informácia na sieti je pravdivá.
- Naučiť sa kroky analýzy zdroja.
- Rozvíjať kritické myslenie a prácu v skupine.

Priebeh cvičenia:

1. Rozdelenie do skupín 3–5 osôb.
2. Každá skupina dostane 4 správy:
 - 2 dôveryhodné (napr. WHO, EK, fact-checking).
 - 2 pochybné (blogy, anonymné posty, senzácie).
3. Formy: nadpis článku, post, tweet, správa z komunikátora.

Sada správ pre skupiny:

1. Dôveryhodné zdroje:

A. Nadpis článku z portálu

„WHO: Deti by sa mali hrať vonku aspoň hodinu denne“
(fotka detí hrajúcich futbal).

B. Post z Facebooku Ministerstva zdravotníctva

„Tento týždeň v mnohých školách začali bezplatné očné prehliadky. Viac tu: [link]“
(fotka sestry, ktorá vyšetruje zrak).

2. Pochybné zdroje:

C. Tweet anonymného užívateľa

„Od budúceho mesiaca začínajú školy až o 10:00! Učiteľ mi povedal, že je to isté!“
(ikonka budíka a postele).

**Co-funded by
the European Union**

D. Správa z komunikátora

„Môj kamarát videl líšku s okuliarmi! To musí byť cirkusové zviera, čo ušlo!“
(karikatúra líšky v okuliaroch).

Tabuľka analýzy správ:

Obsah správy	Pravdivá alebo falošná? (✓)	Prečo si to myslíš?	Odkiaľ pochádza správa?	Sú dôkazy?
	☐ Pravdivá ☐ Falošná			
	☐ Pravdivá ☐ Falošná			
	☐ Pravdivá ☐ Falošná			
	☐ Pravdivá ☐ Falošná			

4. Diskusia – Je ľahké zistiť, kto je autorom informácie? (8 min)

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

Ciele diskusie:

- Uvedomiť si, že autorstvo je kľúčovým prvkom dôveryhodnosti.
- Pochopiť, prečo je na internete toľko anonymného obsahu a aký má vplyv.
- Zoznámiť sa so stratégiami a nástrojmi na overovanie autorov.

Otázky pre žiakov:

1. Prečo je na internete toľko anonymných informácií?
 - Uľahčuje anonymita publikovanie klamstiev bez následkov?
 - Existujú situácie, keď je anonymita oprávnená (napr. ochrana zdroja v investigatívnej žurnalistike)?
2. Znamená veľký počet zdieľaní, že zdroj je dôveryhodný?
 - Znamená „populárne“ = „pravdivé“?
 - Dá sa zmanipulovať počet lajkov a zdieľaní (boty, falošné účty)?
3. Ktoré prvky stránky alebo článku vo vás vyvolávajú dôveru a ktoré podozrenie?
 - **Dôvera:** meno autora, odkaz na zdroj, kontaktné údaje, výskumy, uznávaná redakcia.
 - **Podozrenie:** chýbajúci autor, „odborníci tvrdia“, preklepy, senzácie, neznáma doména.
4. Aké nástroje môžu pomôcť pri overovaní informácií?
 - Fact-checkingové portály (Demagog.org.pl, Manipulátori.cz, Demagog.sk, EUvsDisinfo.eu).
 - Vyhľadávače obrázkov (Google Images, TinEye).
 - Oficiálne stránky organizácií (WHO, EK, ministerstvá).
 - Overenie autora vo vyhľadávači – je novinár, expert, alebo anonymný účet?

Doplňujúce otázky:

- Už ste niekedy niečo zdieľali bez overenia autora?
- Mal by sa anonymný príspevok brať vážne, ak nemá zdroje?
- Ako ľahko možno napodobniť vierohodne vyzerajúcu stránku alebo profil?

Záver učiteľa:

- Chýbajúci autor alebo zdroj = prvý varovný signál.
- Popularita (počet lajkov, zdieľaní) $\neq$ pravdivosť.
- Overenie autora a zdroja je jednoduchý spôsob ochrany pred dezinformáciou.
- Nástroje na overovanie pomáhajú rýchlo zistiť, či je autor dôveryhodný a fakty potvrdené aj inde.

5. Zhrnutie a reflexia (7 min)

Forma: individuálna práca + spoločná listina

**Co-funded by
the European Union**

Žiaci dokončia vety:

- „Pochopil/a som, že overovanie zdroja pomáha...“
- „Najpodozrivejšie na anonymných správach je...“
- „Pred tým, než niečo zdieľam, skontrolujem...“

Spoločná listina: „5 zásad overovania zdroja“

1. Hľadaj podpis autora alebo inštitúcie.
2. Kontroluj, či sú uvedené zdroje dát alebo odkazy na výskumy.
3. Porovnávaj správu vo viacerých dôveryhodných médiách.
4. Využívaj fact-checkingové portály (Demagog, EDMO, EUvsDisinfo).
5. Never anonymným, emotívnym správam bez dôkazov.

6. Slovník pojmov – Overovanie zdrojov informácií

Pojem	Definícia
Zdroj informácie	Osoba, inštitúcia alebo médium, z ktorého pochádza daná správa.
Dôveryhodný zdroj	Overený, podpísaný, podložený faktami, možné ho potvrdiť.
Podozrivý zdroj	Anonymný, emotívny, bez dôkazov, odvoláva sa na „tajomstvá“.
Fact-checking	Proces overovania faktov, dát a obsahu v nezávislých zdrojoch.
Krížová verifikácia	Overenie tej istej informácie vo viacerých nezávislých médiách.

7. Metodická príručka pre učiteľa

1. Príklady na využitie

- Priprav fiktívne nadpisy a krátke články, ktoré vyzerajú realisticky, ale majú znaky pochybných zdrojov (chýbajúci autor, „tajní experti“, anonymné citáty).
- Použi medzinárodné, neutrálne témy (počasie, veda, šport, aktivity EÚ), aby sa predišlo politickým alebo lokálnym sporom.
- Ukáž kontrastné príklady dôveryhodných zdrojov (správy WHO, Eurostat, vyhlásenia Európskej komisie), aby mali žiaci referenčný rámec.

2. Didaktické materiály

- Výtlačky nadpisov/postov – po dva dôveryhodné a dva pochybné pre každú skupinu.
- Tabuľka analýzy zdroja (Autor? Linky/dôkazy? Možnosť potvrdenia? Dôveryhodné: ÁNO/NIE).
- Infografika „5 otázok k zdroju“:

1. Kto je autorom informácie?
2. Sú uvedené fakty alebo dôkazy?
3. Možno správu nájsť v iných nezávislých zdrojoch?
4. Je tón textu neutrálny alebo emotívny?

**Co-funded by
the European Union**

5. Vyzerá stránka profesionálne (adresa webu, bez preklepov, kontaktné údaje)?
- (Voliteľne) Prezentácia s príkladmi dôveryhodných stránok (fact-checking portály) a falošných (anonymné blogy, clickbaity).

3. Spôsob vedenia hodiny

- Kladť otvorené otázky, napr.:

- „Prečo si myslíš, že tento zdroj je spoľahlivý?“
- „Môže anonymný autor podávať pravdivé informácie? Ako to overiť?“
 - Daj priestor chybám – zdôrazni, že každý sa môže zmýliť a že schopnosť overovať zdroje vyžaduje tréning.
 - Ukáž krok za krokom, ako sám overuješ správu (vyhľadávanie titulku, kontrola autora, analýza oficiálnych stránok).

4. Budovanie bezpečnej atmosféry

- Vyhni sa priamemu hodnoteniu („to je nesprávna odpoveď“), namiesto toho sa pýtaj:

- „Čo ťa viedlo k názoru, že táto správa je pravdivá?“
- „Aké dôkazy by ťa presvedčili o jej dôveryhodnosti?“
 - Zdôrazni, že každý sa môže nechať nachytať na falošný zdroj, preto spoločná analýza je cvičením kritického myslenia.

5. Rozšírenie hodiny

- Mini-projekt „Mapa dôveryhodných zdrojov“:

- Žiaci v skupinách vyhľadajú 3–4 portály alebo inštitúcie (PL, CZ, SK, EÚ), ktoré publikujú spoľahlivé informácie.
- Môžu to byť fact-checkingové portály, oficiálne stránky ministerstiev, medzinárodných organizácií (WHO, EK).
- Vznikne spoločný plagát alebo digitálna prezentácia – zoznam overených zdrojov, na ktoré sa dá spoľahnúť pri kontrole správ.

8. Vedecké a vzdelávacie zdroje (medzinárodné a európske)

EDMO – European Digital Media Observatory

<https://edmo.eu>

– databáza poznatkov o dezinformáciách, fact-checkingové nástroje, výskumy o dôveryhodnosti zdrojov v Európe.

EUvsDisinfo – projekt Európskej služby pre vonkajšiu činnosť

<https://euvsdisinfo.eu>

– príklady falošných správ, nástroje na analýzu zdrojov a online propagandy.

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

UNESCO – Media and Information Literacy Curriculum for Teachers

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971>

– globálne usmernenia o hodnotení dôveryhodnosti informácií, overovaní zdrojov a mediálnej gramotnosti.

Poľské fact-checkingové a vzdelávacie zdroje

Demagog.org.pl

<https://demagog.org.pl>

– nástroje na overovanie faktov, príručky „Ako hodnotiť zdroj informácií?“, analýzy falošného obsahu v poľských médiách.

Konkret24 (TVN24)

<https://konkret24.tvn24.pl>

– analýzy falošných správ, overovanie autorov a zdrojov publikácií na sociálnych sieťach.

Niebezpiecznik.pl

<https://niebezpiecznik.pl>

– materiály o bezpečnosti na internete, rozpoznávaní falošných stránok, phishingu a online manipulácií.

České a slovenské fact-checkingové zdroje

Manipulátoři.cz

<https://manipulatori.cz>

– český vzdelávací a analytický portál, príručky o rozpoznávaní falošných zdrojov a dezinformácií.

Demagog.cz / Demagog.sk

<https://demagog.cz>

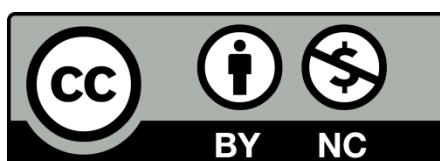
<https://demagog.sk>

– overovanie výrokov politikov, analýza zdrojov a spôsobov manipulácie informáciami.

Infosecurity.sk – Inštitút pre bezpečnostnú politiku

<https://infosecurity.sk>

– správy o dezinformáciách v regióne, vrátane falošných zdrojov a propagandistických kampaní.

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou